

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 1 De werkelijkheid is een hallucinatie

1 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat een uitleg in welk opzicht de opvattingen van Seth in tekst 1 en 2:

- overeenkomen met het gedachte-experiment over het brein in een vat: het brein ‘hallucineert’ de ervaring die het heeft 1
- verschillen van het gedachte-experiment over filosofische zombies: in de opvattingen van Seth heeft het brein wel een belevingswereld, waar het de filosofische zombies aan ontbreekt 1
- tot solipsisme kunnen leiden: het is mogelijk dat ik het enige bewuste brein ben dat de hele werkelijkheid hallucineert 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- In het gedachte-experiment ‘brein in een vat’ ligt een brein in een vat met vloeistof en wordt dat brein gestimuleerd met elektrische prikkels. Het brein gelooft, hallucineert, dat het zich als een mens van vlees en bloed in de wereld bevindt. Dit komt overeen met de opvattingen van Seth dat onze hersenen onze bewuste realiteit hallucineren 1
- In het gedachte-experiment van de filosofische zombies lijken zombies op mensen met een binnenwereld, maar zonder belevingswereld. Het hebben van een binnenwereld betekent dat er interne representaties zijn die gemanipuleerd kunnen worden. Maar het hebben van een beleving van jezelf en de wereld, zoals in de opvattingen van Seth, betekent dat er ook een belevingswereld is, de kwalitatieve beleving van de ervaring 1
- Een solipsist is ervan overtuigd dat hij de enige bewustzijnsvorm in het universum is. Als we, zoals Seth stelt, onze werkelijkheid hallucineren, dan is het mogelijk dat de hele werkelijkheid het product is van mijn eigen brein en er niet werkelijk andere bewuste breinen zijn, maar dat de suggestie daarvan ook een hallucinatie van mijn eigen brein is 1

Vraag	Antwoord	Scores

2 maximumscore 5

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat tekst 3 de naïef realistische opvatting van de buitenwereld uitsluit: waarnemen is constructief giswerk en geen directe weergave van de werkelijkheid 1
- een uitleg dat tekst 3 de subjectief idealistische opvatting van Berkeley uitsluit: de zintuiglijke waarnemingen hebben oorzaken en de dingen bestaan dus niet enkel omdat we ze waarnemen 1
- een uitleg dat volgens Locke kleuren dispositionele eigenschappen zijn: kleuren zijn eigenschappen die zich slechts onder specifieke omstandigheden in de waarneming manifesteren 1
- een uitleg dat volgens Locke primaire kwaliteiten geen dispositionele eigenschappen zijn: omdat zij eigenschappen van het object zelf zijn, onafhankelijk van de waarnemer / omstandigheden waaronder waargenomen wordt 1
- een uitleg met Lockes afleiding naar de beste verklaring dat tekst 3 Lockes opvatting over primaire kwaliteiten niet uitsluit 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens het naïef realisme bestaan fysische objecten onafhankelijk van onze waarnemingen. De werkelijkheid is zoals we die waarnemen. Dit strookt niet met tekst 3, waarin wordt gesteld dat waarneming een proces van geïnformeerd gissen is. De zintuiglijke signalen worden zo samengevoegd dat de kans het grootst is dat de oorzaken van de signalen juist worden ingeschat. Daardoor kun je weten dat de werkelijkheid niet zo eenvoudig is als die lijkt te zijn 1
- Volgens Berkeleys subjectief idealisme bestaat alles alleen in de waarneming. Maar volgens tekst 3 ontvangt het brein de signalen van onze zintuigen en hebben deze signalen hun oorzaken en kunnen deze oorzaken meer of minder juist worden ingeschat. Dus er is blijkbaar al iets wat de waarneming veroorzaakt, nog voordat het waargenomen wordt 1
- Volgens Locke zijn kleuren geen eigenschap van het object zelf. Kleuren manifesteren zich pas onder specifieke omstandigheden in de zintuiglijke waarneming. Bij de zintuiglijke ervaring van geel is het de dispositie van het object, bijvoorbeeld een banaan, om bij normale menselijke waarnemers onder normale omstandigheden als geel te worden ervaren 1
- In tegenstelling tot secundaire kwaliteiten, zoals de kleur geel van de banaan, zijn primaire kwaliteiten eigenschappen van het object zelf. De vorm van de banaan is onafhankelijk van de waarnemer en omstandigheden en is dus geen dispositionele eigenschap 1
- Volgens Locke is de beste verklaring voor onze zintuiglijke ervaringen dat de buitenwereld bestaat. Volgens tekst 3 wordt in de waarneming de grootste kans gecreëerd dat het brein de oorzaken in de wereld van de zintuiglijke signalen juist inschat. Locke gaat ervan uit dat er, net zoals tekst 3 suggereert, in de wereld een oorzaak is voor de ervaring, dat wil zeggen een object met primaire kwaliteiten. Onze waarneming, zoals tekst 3 stelt, is een proces van geïnformeerd gissen en het is dus niet uitgesloten dat ons gissen op het gebied van de primaire kwaliteiten juist is 1

Vraag	Antwoord	Scores

3 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de rubberen-hand-illusie geen probleem hoeft te zijn voor het direct realisme van Reid: de illusie is een uitzondering die niet ingaat tegen de directe waarneming van objecten in de buitenwereld 1
- een uitleg dat de rubberen-hand-illusie geen probleem hoeft te zijn voor Moores bewijs voor het bestaan van dingen in de buitenwereld: ook al blijkt een van Moores handen een rubberen hand te zijn, dan nog gaat het om een object in de buitenwereld 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Reid hebben we rechtstreeks toegang tot externe objecten in de buitenwereld en zijn illusies daarbij de uitzondering op de regel. In deze specifieke situatie ordent ons verstand die indrukken zo dat het lijkt alsof de rubberen hand bij ons lichaam hoort 1
- Moore bewijst het bestaan van zijn twee handen door ze achtereenvolgens in de lucht te steken. Daarmee heeft hij naar eigen zeggen het bestaan van objecten in de buitenwereld bewezen. In het geval van de rubberen-hand-illusie zou je kunnen veronderstellen dat Moore alleen denkt dat hij zijn twee handen heeft opgestoken, maar dat het, door de rubberen-hand-illusie, toch niet zijn eigen handen zijn. Toch maakt dat voor het bewijs van het bestaan van objecten in de buitenwereld niet echt uit. De rubberen hand is immers ook een object in de buitenwereld. Dus ook in dit specifieke geval hoeft de rubberen-hand-illusie geen probleem te zijn voor Moores gezond-verstand-benadering 1

Opmerking

Een antwoord op de eerste deelvraag dat de rubberen-hand-illusie geen probleem is voor Reids direct realisme omdat de illusie wetenschappelijk verklaard kan worden, kan ook goed gerekend worden.

4 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat een uitleg dat het idee van persoonlijke identiteit volgens Hume gebaseerd is op:

- gelijkenis: door opeenvolging van onderling gelijkende percepties in de geest lijkt de gedachtestroom een voortdurend bestaand object 1
- causaliteit: de percepties lijken verbonden door causale relaties, terwijl er slechts sprake is van verandering 1
- verbeelding: projectie vanuit het geheugen 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het zelf is niets anders dan een reeks opeenvolgende percepties, niets los daarvan. Ons daaraan ontleende idee van identiteit is slechts fictief. Door opeenvolging van percepties in de geest en door gelijkenis tussen de percepties onderling lijkt de gedachtestroom een voortdurend bestaand object te scheppen 1

Vraag	Antwoord	Scores
	De percepties in de geest lijken als systeem verbonden door causale relaties, van denkbeelden en indrukken, die het idee oproepen van blijvende persoonlijke identiteit waarin verandering mogelijk is, zoals bijvoorbeeld bij de wisseling van de leden van de regering of bij een voetbalelftal of klas. Maar het bestaan van die causale relaties is geen feit	1
	Het zelf is daarom een product van de verbeelding vanuit het geheugen, dat de bron is van ons idee van persoonlijke identiteit, door vertrouwdheid met opeenvolgende percepties	1
5	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	een uitleg dat de opvatting van Seth in tekst 5 niet aansluit bij het functionalisme omdat wat het betekent om jezelf te zijn volgens Seth niet kan worden gereduceerd tot een softwareprogramma	1
	een uitleg dat Seths opvatting in tekst 5 het hylemorfisme niet uitsluit omdat dit toelaat dat alle levende wezens bewustzijn kunnen hebben	1
	een uitleg dat Seths opvatting in tekst 5 het panpsychisme niet uitsluit: alles heeft bewustzijn, ook levenloze objecten	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	Volgens het functionalisme zijn mentale toestanden volledig te beschrijven door hun functionele rol, de regels voor het omzetten van sensorische input naar output. Deze regels zijn onafhankelijk van of ze worden uitgevoerd in het menselijk brein of in bijvoorbeeld een robot. Maar hoewel robots mentale toestanden en een binnenwereld kunnen hebben, kunnen ze volgens Seth nooit weten wat het betekent om jezelf te zijn omdat dit niet kan worden gereduceerd tot een software-programma, oftewel een set met regels voor omzetting	1
	Volgens het hylemorfisme heeft elke vorm van leven een ziel of bewustzijn. In een levend wezen zijn materie en vorm onlosmakelijk met elkaar verbonden, waardoor dat levende wezen kan veranderen en toch hetzelfde kan blijven. Seths opvatting over mogelijke 'bewustzijn' sluit het hylemorfisme waarin levende wezens bewustzijn hebben dus niet uit	1
	Maar omdat Seth zich in tekst 5 niet uitlaat over of hij het alleen heeft over levende wezens, sluit zijn opmerking ook het panpsychisme niet uit: volgens het panpsychisme heeft alles, ook levenloze objecten, een bewustzijn en mentale toestanden. Bewustzijn behoort dus niet alleen aan onszelf toe, maar aan alles	1